

Posudek vedoucího práce na bakalářskou práci Vojtěcha Zemánka „Disciplinace těla v rámci trickingu“. Praha, Fakulta humanitních studií UK 2016, 83 s. včetně příloh

Vojtěch Zemánek si ve své bakalářské práci klade za cíl „antropologickou interpretaci projevů disciplinace těla při provozování trickingu“ (s. 5), tj. specifického akrobatického, převážně nesoutěžního sportu.

Již v úvodu je třeba podotknout, že tento cíl se autorovi podařilo naplnit více než zdárně. Děje se tak mimo jiné díky příkladnému propojení teorie, metodologie a empirie, jelikož koncepty, které vymezuje v teoretické části, nejenže využívá v rámci interpretace dat konstruovaných auto-/etnografickým výzkumem, ale integrálně je zapojuje do formulace výzkumných otázek a zejména volby výzkumných strategií.

Práce založená na auto-/etnografickém výzkumu se hlásí k subdisciplíně antropologie těla. Tu autor ukotvuje jednak v průkopnické práci Marcela Mause pojednávající techniky těla a dále v přehledových studiích Soukupa a Balcerové, resp. Kaščáka a Obertové. V rámci prvně jmenované vymezuje tři roviny těla (artefaktu, normy a symbolu), přičemž se explicitně zaměřuje na rovinu normativní. V tomto ohledu uvažuje „existenci určité trickerské kultury, která produkuje určité praktiky a vzorce, jenž se poté na těle projevují.“ (s. 8). V rámci druhé pak zdůrazňuje Goffmanovu tezi nutnosti zkoumání individuální zkušenosti s tělem a tělesného vnímání.

Stěžejním východiskem se mu pak nejen na úrovni teorie, ale i metodologie, stávají koncepty tělesného kapitálu a boxerského habitu Löic Wacquanta a disciplinace těla Michel Foucaulta. V inspiraci Wacquantem tak definuje koncepty trickerské kultury jakožto „komplexu fyzických a psychických gest, zvyků a pozic, které se odrážejí také na těle [trickera]“ (s. 9) a trickerského habitu jakožto „souboru dispozic, jejichž osvojením se stává tricker trickerem“ (s. 10). V návaznosti na Foucaultovu teorii disciplinace se ptá po tom, „jak působí řád určité kultury na tělo jedince a jaké metody používá“ (s. 12). Nejpregnantněji to vyjadřuje ve shrnutí teoretických východisek na s. 12.

Představená teorie se pak promítá do metodologie empirického výzkumu hned na několika úrovních. Za prvé na úrovni formulace výzkumných otázek (s. 14), které ke zmíněným teoriím a konceptům explicitně odkazují. Za druhé na úrovni volby výzkumné strategie, v níž vychází mimo jiné z Bourdieuovy teze, že „lidé se ‚učí tělem‘“ (s. 9). K pochopení trickerské praxe tak autor „přistupoval z pozice člověka do této praxe bezprostředně zapojeného, člověka přímo se účastnícího zkoumané disciplinace.“ (s. 17). Přitom zdůrazňuje propojení autoetnografického přístupu s etnografickým, aby nejen „získal data o [sic!] disciplinaci těla“ (s. 17), ale dosáhl „pochopení této disciplinace vycházející přímo z [sic!] těla.“ (s. 17). Primárním zdrojem dat tak autorovi byly narativní terénní poznámky ve spojení s autoetnografickou sebereflexí prožívání zkušenosti vlastního disciplinovaného těla. Tato volba měla jednoznačně zásadní vliv na další rozhodnutí, která autor musel v rámci svého výzkumu učinit. Ať již se jednalo analytické rozlišení etnografické a auto-etnografické roviny dat (s. 19) či vyrovnávání se v rámci výzkumu s dvojí identitou jakožto jednoho z aktérů a zároveň výzkumníka (s. 21).

Z metodologické části práce je patrné, že si autor nejen dobře osvojil principy etnografického výzkumu, ale dokázal je také aplikovat ve vlastním výzkumu. To příkladně dokládá např. i konstrukce vzorku, kdy „[v] průběhu etnografického výzkumu [...] docházelo k souběžnému vytváření a rozšiřování zkoumaného vzorku dle potřeby problému a dle aktuální

situace během pozorování. Vzorek jako takový je tedy už od podstaty flexibilní a [...] je omezen pouze [...] vázaností ke zkoumanému problému.“ (s. 19).

Jádro práce představuje empirická část (s. 25-71) rozdělená na tři podkapitoly zabývající se disciplinací těla trickerů na třech základních úrovních: prostoru, kolektivu a jedince. S využitím teoretických konceptů, představených v úvodní kapitole, a na základě analýzy terénních poznámek i autoetnografické sebereflexe postupně ukazuje, jakým způsobem se do disciplinace prostorem promítá mimo jiné čas, povrch, osoba správce tělocvičny či samotné omezení vstupu do ní. Argumentuje přitom, že „oficiální normy pohybu v tělocvičně se postupně při trénování v tělocvičně stávají součástí trickerského habitu.“ (s. 73)

Následně předkládá výklad disciplinace kolektivem na základě rozlišení pozic skákajícího a pozorujícího trickerera, jejichž střídání ustanovuje specifický rytmus tréninku. Vedle něj hraje významnou roli i koncept viditelnosti, jež vede k jisté ambivalenci dění, v němž na jednu stranu tricker pozoruje těla ostatních trickerů, ale na stranu druhou je zároveň pozorováno i tělo jeho samotného.

V poslední podkapitole potom prezentuje disciplinaci těla samotným trickerem, kterou vysvětluje s využitím konceptu zapisování do tělesné paměti (s. 74). Tento proces ovlivňuje nejen fyzická kondice trickerera, ale významně i jeho psychika, zejména v podobě strachu a soustředění. Zde se autor dopouští jedné z mála nepřesností, kdy tyto stavy označuje jako „mentalitu“ trickerera (s. 74).

Celkově dochází k závěru, že „disciplinaci trickerova těla lze nahlížet jako proces, jakým si tělo osvojuje různé dovednosti a vlastnosti, které je určitým způsobem uzpůsobují k jednání v trickerském poli čili jako proces akumulace tělesného kapitálu.“ (s. 74) Přitom zdůrazňuje procesuální charakter tohoto snažení, kdy je to právě „ustavičná snaha o dosažení svých tělesných limitů, co tvoří pravou podstatu tohoto sportu.“ Zároveň však ukazuje, že paradoxně „výsledkem disciplinace těla trickerera [...] není to, že těchto limitů opravdu dosáhne, ale že se jeho tělo naučí způsobům jednání v rámci trickerské kultury, které je k tomuto dosahování uzpůsobují.“ (s. 75).

Práci doplňuje obrazová příloha, která představuje některé „tricky“, čímž neobeznámenému čtenáři přibližuje zkoumaný fenomén i po vizuální stránce (s. 81-83). Součástí přílohy jsou i medailonky jednotlivých trickerů, kteří na výzkumu participovali, jež umožňují čtenáři jednotlivé informátory vnímat i na úrovni individuí (s. 79-80).

V podstatě jediná významnější připomínka k celé práci se týká její formální úpravy. V práci se vyskytuje neúměrné množství překlepů, gramatických i syntaktických chyb a to v podstatě na každé straně. Práce by potřebovala přinejmenším ještě jednu textovou redakci. Na druhou stranu ostatních formálních náležitostí se autor zhostil se ctí.

Celkově mohu říct, že vést takovou práci byla skutečná radost a jsem upřímně potěšený její výslednou podobou. Jak je patrné z přechozích řádek, domnívám se, že práce nejen splňuje požadavky kladené na absolventskou práci na bakalářské úrovni, ale jednoznačně je přesahuje. Jsem přesvědčen, že předkládaná práce by neměla problém uspět ani jako práce diplomová! Proto ji jednoznačně doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení **výborně**.

V rámci obhajoby je možné diskutovat některou z následujících otázek:

1) Autor explicitě pracuje s konceptem trickerské kultury a trickerského habitu. Nepoužívá však koncept sociálního pole. Z jakého důvodu se rozhodl nepracovat s tímto konceptem?

2) Autor v metodologické části hovoří o nutnosti zachycení svého „předporozumění“, aby mohl dostatečně reflektovat svou vlastní předpojatost. Jak do tohoto tvrzení zapadá prováděná auto-etnografie?

3) Co autor považuje za největší limity předkládané práce a kam by směřoval další potenciální výzkum zkoumané problematiky?

V Praze 19.9.2016

Mgr. Martin Heřmanský, Ph.D.